

Beata Olszewska-Łabędź*

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Konflikt zbrojny jako źródło kryzysu migracyjnego. Wybrane formy wsparcia uchodźców z Ukrainy

KEYWORDS

migration, armed forces, war, refugees, forms of support, security

ABSTRACT

Beata Olszewska-Łabędź, *Konflikt zbrojny jako źródło kryzysu migracyjnego. Wybrane formy wsparcia uchodźców z Ukrainy* [Armed conflict as a source of the migration crisis. Selected forms of supporting refugees from Ukraine]. *Kultura – Społeczeństwo – Edukacja* nr 1(21) 2022, Poznań 2022, pp. 81–92, Adam Mickiewicz University Press. ISSN 2300-0422, ISSN (Online) 2719-2717. DOI 10.14746/kse.2022.21.6

Armed conflicts are an integral part of a globalized world. And although their frequency, intensity and duration are varied – just like the motives for their occurrence – their common elements are suffering, pain, fear and death of innocent people. The victims of armed conflicts are then forced to make efforts related to the struggle for survival, and some of them decide to migrate to safer places, even beyond the borders of their country.

The article is a review, pointing to one of the sources of migration crises, which is the armed conflict. The author briefly refers to the conflicts and their consequences in recent history, focusing mainly on the current topic of aggression by the Russian Federation against Ukraine, launched on February 24, 2022. The aim of the article is to present selected forms of support to refugees from Ukraine, both by the government in Poland and non-governmental organizations.

---

* ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8240-5519>.

Charakterystyka wybranych konfliktów zbrojnych

Konflikty zbrojne stanowią nieodłączny element życia społecznego, relacji międzyludzkich oraz międzypaństwowych. W historii występowały z różną częstotliwością, natężeniem i siłą oddziaływania, a ich charakter niezmiennie podlegał procesowi ewolucji. Również obecnie, w warunkach dynamicznych przemian w środowisku międzynarodowym oraz wielości i różnorodności podmiotów życia politycznego konflikty jawią się jako zjawisko zmienne, dynamiczne, nieustannie ewoluujące (Celewicz i in., 2006, s. 24).

Aby móc rozważyć zagadnienie wpływu konfliktów zbrojnych i wojen na życie społeczne, polityczne czy ekonomiczne, należy rozpocząć od zdefiniowania tych dwóch terminów, bardzo często używanych zamiennie.

Według Michała Huzarskiego wojnę należy rozumieć jako „konflikt, pomiędzy państwami lub społeczeństwami zintegrowanymi politycznie, ideologicznie, itp., w którym są zaangażowane wszystkie dostępne, niezbędne do osiągnięcia celu, środki o charakterze militarnym i pozamilitarnym” (Huzarski, 2010, s. 55). Z kolei według definicji zaproponowanej przez Carla von Clausewitza jest ona „czynem politycznym, dalszym ciągiem stosunków politycznych, wyrażających się w akcie przemocy, mających na celu doprowadzenie jego sił zbrojnych do stanu, w którym nie będą zdolne do dalszej walki” (von Clausewitz, 2010, s. 62).

Tak przedstawiona definicja wojny wskazuje, że siła i/lub perswazja są głównym motorem napędowym wojny. Jednak współcześnie wojna zmieniła swój wymiar przedmiotowy i może być prowadzona nie tylko z użyciem armii, ale także innych środków, np. ekonomicznych, ideologicznych, dyplomatycznych oraz psychologicznych (Chocha & Kaczmarek, 1980, 101). Wojna stanowi zróżnicowany materiał źródłowy dla badaczy i naukowców prowadzących badania w ramach różnych dyscyplin naukowych (Mortensen, 2013, s. 331). Sfera komunikowania o wojnie i przemocy pozostaje w bezpośrednim związku z samą wojną oraz jej odbiorem przez społeczeństwa zaangażowane w konflikt (Karmasin i in., 2013, s. 9).

Z przedstawionych powyżej definicji wynika, że wojnie zawsze towarzyszy użycie siły, a zatem czym jest wobec tego konflikt zbrojny i jak go rozumieć?

Huzarski postrzega go jako działanie na mniejszą skalę niż wojna, nieangażujące całości zasobów militarnych i pozamilitarnych zwaśnionych stron, a przynajmniej jednej ze stron, dla osiągnięcia zamierzonych celów (Huzarski, 2008, s. 30).

Niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z wojną, czy z konfliktem zbrojnym, działania te zawsze mają charakter destrukcyjny dla obu zwaśnionych stron, a zwłaszcza dla zwykłych obywateli, powodując śmierć, głód, przemoc i cierpienie. Ewolucja charakteru i natężenia konfliktów zbrojnych, ich dynamiki i trwałości,

zaangażowania w nie stron, a także metod prowadzenia walki zbrojnej prowadzi do daleko idących przekształceń w sferze ich konsekwencji, obserwowanych i doświadczanych na płaszczyźnie demograficznej, społecznej, gospodarczej, politycznej czy geopolitycznej (Jakubowski, 2016, s. 1).

Choć od zakończenia II wojny światowej minęło już 77 lat, konflikty zbrojne nadal są częścią zglobalizowanego świata i pochłaniają wiele niewinnych istnień ludzkich, w tym również niestety i dzieci. Za przykład takich działań posłużyć mogą wielkoskalowe konflikty w obrębie Starego Kontynentu, tj. destabilizacja porządku na Bliskim Wschodzie, wywołana w 2003 roku przez wojnę w Iraku oraz spotęgowana trwającymi nieprzerwanie od 2011 roku wojnami domowymi w Syrii i Libii (Olszewska-Łabędź, 2020, s. 141). Wojna w Syrii, jak każda inna, pozbawiła mieszkańców dachu nad głową, poczucia bezpieczeństwa, dostępu do sanitariatów, opieki zdrowotnej czy edukacji dla dzieci, a także wywołała olbrzymie fale migracyjne (szacowane na 4,8 mln osób), kiedy w 2015 roku do państw Europy Zachodniej dotarły rzesze uchodźców syryjskich.

Innym przykładem mogą być konflikty zbrojne w Ukrainie, toczące się nieprzerwanie od 2014 roku. Aneksją Krymu rozpoczęta została operacja Federacji Rosyjskiej pod nazwą „Rosyjska Wiosna”, która była przygotowywana przez Władimira Putina już od 2000 roku. W trakcie swojego wystąpienia na konferencji w Monachium w 2007 roku ostro zaatakował politykę państw zachodnich i nie ukrywał swoich planów na odbudowę imperium rosyjskiego, a rozpad Związku Radzieckiego traktował jako jedną z największych porażek geopolitycznych. Po zakończeniu pomarańczowej rewolucji w Kijowie doszedł do władzy Wiktor Janukowycz – sprzymierzeniec Władimira Putina. Jednakże przejmowanie kontroli nad terytorium Ukrainy było rozłożone w czasie. Po akcji „Majdan” i ucieczce Janukowycza użyte zostało wojsko w celu stłumienia protestów ulicznych w Ukrainie. Nie podjęto dialogu ani z nowymi władzami Ukrainy, ani z przedstawicielami państw Zachodu, jak to miało miejsce wcześniej, natomiast agresja odbywała się przy jawnym przyzwoleniu większości Rosjan. Podobnie przyjęto zadekretowaną przez Putina drugą fazę operacji „Rosyjska Wiosna” – wsparcie dla prorosyjskich separatystów w Donbasie i realizację projektu nowej Rosji: państwa złożonego z części wschodnich ziem Ukrainy, z granicą wytyczoną wzdłuż linii Charków – Odessa (Romanowski, 2019).

Na skutek konfliktów w Ukrainie i toczących się na tym obszarze walk wiele osób zostało zmuszonych do rozpoczęcia migracji. W sierpniu 2014 roku urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców podał informację, że na skutek wojny w Donbasie do opuszczenia Ukrainy zostało zmuszonych 730 tys. ludzi, a 117 tys. migrowało wewnątrz terytorium tego kraju. Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w raporcie (OCHA) w konflikcie zbrojnym w Ukra-

inie w okresie od kwietnia 2014 roku do 15 sierpnia 2014 roku życie straciło 2119 osób, a około 5 tys. zostało rannych.

Także w przypadku innych konfliktów zbrojnych, np. w Gruzji (Abchazja, Osetia Południowa), w Armenii i Azerbejdżanie (Górski Karabach), czy obecnie w 2022 roku, podczas niczym nie zawinionej agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, ludność cywilna zmuszona była do ucieczki przed niebezpieczeństwem. A zatem migracje ludności (w tym migracje przymusowe) nie są zjawiskiem nowym. Działania te podyktowane są indywidualnymi motywami, które skłaniają do podjęcia trudnej decyzji, jaką jest zmiana miejsca pobytu na czas określony lub stały (Olszewska-Łabędź, 2018, s. 369).

W dniu 24 lutego 2022 roku o godzinie 3:45 rozpoczęła się rosyjska inwazja na Ukrainę, oficjalnie przedstawiana w Rosji jako „wojskowa operacja specjalna” (специальная военная операция). Stanowiła ona eskalację wojny, która trwa nieprzerwanie od 2014 roku (aneksja Krymu). Poprzedzona została żądaniami strony rosyjskiej dotyczącymi zaprzestania dalszego poszerzania NATO, a także redukcji potencjału militarnego sojuszu Europy Środkowo-Wschodniej do stanu sprzed 1997 roku. Ponadto Federacja Rosyjska tłumaczyła swoje działania zbrojne koniecznością wyzwolenia separatystycznych republik – ługańskiej i donieckiej. Agresję rozpoczęły ataki raketowe, następnie wojska lądowe weszły na terytorium Ukrainy jednocześnie ze wschodu, południa i północy – w tym z terytorium Białorusi (Wach, 2022, s. 2). Tak szeroki zakres rosyjskiej ofensywy oraz ataki na cele cywilne spowodowały gwałtowną, przymusową migrację (Wach, 2022, s. 2).

Pierwsze dni agresji rosyjskiej nie przyniosły najeźdźcom oczekiwanych sukcesów, np. planowanego zdobycia Kijowa, ale wywołały olbrzymie fale uchodźców (3,7 mln), kierujących się do granic państw sąsiadujących z Ukrainą, takich jak: Słowacja, Węgry, Rumunia, Mołdawia, Białoruś, z czego najwięcej do Polski (tabela 1).

Tabela 1. Uchodźcy z Ukrainy w państwach ościennych w okresie 24.02.2022–24.03.2022

Państwo	Liczba	(%) populacji uchodźczej
Białoruś	6 341	0,17
Federacja Rosyjska	271 254	7,28
Mołdawia	376 748	10,11
Polska	2 206 119	59,21
Rumunia	572 754	15,37
Słowacja	263 939	7,08
Węgry	336 701	9,04
Razem	3 725 806	100,00

Źródło: Zołądowski, 2022, s. 4.

Kryzys migracyjny, rozumiany jako masowe przybywanie uchodźców do państw europejskich na skutek toczącej się wojny, sprawił, że życie wielu milionów ludzi zmieniło się w jednej chwili. Wojna, głód, strach, przemoc, czy obawa o życie własne i swoich najbliższych stały się dla nich przykrą koniecznością tej wędrówki.

W pierwszych tygodniach wojny polską granicę przekraczało dziennie nawet kilkadziesiąt tysięcy osób. Na dzień 10 czerwca 2022 roku w Polsce znajdowało się 3,6 mln uchodźców z Ukrainy (z czego 1,4 mln stanowili migranci ekonomiczni, którzy przybyli do Polski przed dniem 24 lutego 2022 roku). Były to głównie kobiety, dzieci i osoby starsze, które korzystały z przejść granicznych m.in. w Hrebennem (woj. lubelskie), Medyce i Korczowej (woj. podkarpackie), a następnie kierowane były do punktów recepcyjnych, czasowo zaadaptowanych na te potrzeby hal sportowych, magazynów, centrów handlowych czy szkół. Przybysze mogli tutaj wypocząć po wyczerpującej podróży (nierzadko pokonywanej pieszo), skorzystać z pomocy medycznej, zjeść gorący posiłek i ogrzać się, a także otrzymać artykuły higieniczne czy odzież. Następnie podstawionymi autokarami, busami, samochodami prywatnych osób, które zadeklarowały swoje wsparcie, byli przewożeni w głąb Polski, gdzie zaoferowano im bezpieczne miejsca schronienia.

Wybrane formy wsparcia dla uchodźców z Ukrainy

Wsparciem dla uchodźców w tym trudnym dla nich czasie są niewątpliwie organizacje rządowe i pozarządowe działające na całym świecie, w tym również w Polsce.

Czołową z nich, działającą na skalę międzynarodową od 1950 roku i będącą częścią Organizacji Narodów Zjednoczonych, jest urząd **Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR)** z siedzibą w szwajcarskiej Genewie. Stoi on na straży przestrzegania praw uchodźców na całym świecie, usprawniania procedur azylowych oraz poprawy ich warunków bytowania, przede wszystkim w miejscach kryzysów humanitarnych i konfliktów zbrojnych. Od 1992 roku przedstawicielstwo UNHCR istnieje także w Warszawie. Polskim organem zajmującym się omawianymi kwestiami na terytorium naszego kraju jest **Urząd do Spraw Cudzoziemców**. Podlega on administracji rządowej i ma za zadanie zajmować się sprawami azylowymi, ochroną międzynarodową przyjezdnych, legalizacją pobytu, świadczeniami socjalnymi dla potrzebujących migrantów, prowadzeniem ośrodków dla uchodźców czy ewidencją osób przybywających z zagranicy.

Obywatele Polski chcący mieć swój wkład w pomoc uchodźcom i migrantom, zarówno w kraju, jak i poza nim, mają do dyspozycji uczestnictwo w wolontariacie lub wpłatę środków na kilka istotnych organizacji pozarządowych. Jedną z nich

jest działająca od 1992 roku **Polska Akcja Humanitarna** (PAH). Jej misją jest pomoc ludziom dotkniętym klęskami żywiołowymi i wojnami na całym globie, przede wszystkim osobom najbardziej narażonym na niebezpieczeństwo. Jak dotąd PAH wspierała potrzebujących w 44 krajach. Praca organizacji została doceniona w 2008 roku, kiedy Parlament Europejski przyznał jej Europejską Nagrodę Obywatelską. Do dnia 14 czerwca 2022 roku PAH przygotowała dla ludności z Ukrainy 67 346 paczek żywnościowych, 32 514 paczek higienicznych, a do 176 051 osób dotarła bezpośrednio, niosąc najpotrzebniejszą pomoc. Na bieżąco organizowane były również transporty transgraniczne, udzielana pomoc psychologiczna w obwodzie donieckim i ługańskim (mapa 1).

Inną instytucją mającą duże zasługi w niesieniu pomocy uchodźcom i migrantom jest **Caritas Polska**. Skupia się ona na działaniach mających na celu integrację przybywających do kraju migrantów z resztą społeczeństwa poprzez organizowanie kursów językowych, wsparcie w poszukiwaniu pracy i mieszkania, zapewnianie ochrony socjalnej i bytowej czy pomocy psychologicznej.

Mapa 1. Pomoc PAH dostarczona Ukrainie od dnia 24 lutego 2022 roku

Źródło: Centrum Informacji o pomocy ofiarom wojny, <https://www.pah.org.pl/centrum-info-ua/>.

Poza tym Caritas pomaga również poza granicami Polski, w miejscach najbardziej zapalnych i problemowych w kontekście kryzysów uchodźczych, zapewniając potrzebującym niezbędną odzież, pożywienie, wodę i leki. Od momentu rozpoczęcia inwazji na Ukrainę Caritas Polska zorganizowała liczne transporty humanitarne. Diecezjalne Caritas wysłały już na Ukrainę pół tysiąca samochodów

ciężarowych i busów, które zawiozły 7,3 tys. ton pomocy – oprócz żywności, środków higienicznych i opatrunkowych także m.in. generatory prądu, środki czystości, koce, śpiwory, karimaty, latarki (stan na dzień 17 marca 2022, Caritas Polska, 2022a). Wartość tych transportów to około 35 milionów zł.

Organizacja prowadzi obecnie 34 centra pomocy, zapewniające potrzebującym m.in. bezpieczne schronienie na kilka lub kilkanaście dni. Działa także specjalna infolinia dla osób, które chcą uzyskać pomoc materialną i psychologiczną. Codziennie obsługuje ponad 1,2 tys. połączeń telefonicznych. Najbliższe plany zakładają więcej pomocy psychologicznej dla osób wewnątrznie przesiedlonych, wsparcie dla osób w tymczasowych lokalizacjach oraz rozwój call center. Zapewnienie poszkodowanym przez wojnę bezpiecznego schronienia, pomocy żywnościowej, czy wsparcia w obszarze ochrony zdrowia – to zadania, które na najbliższy rok stawia przed sobą Caritas. Swoimi działaniami chce objąć 266 tys. osób. Od wybuchu wojny organizacja pomogła już ponad 850 tys. osób (Caritas Polska, 2022b).

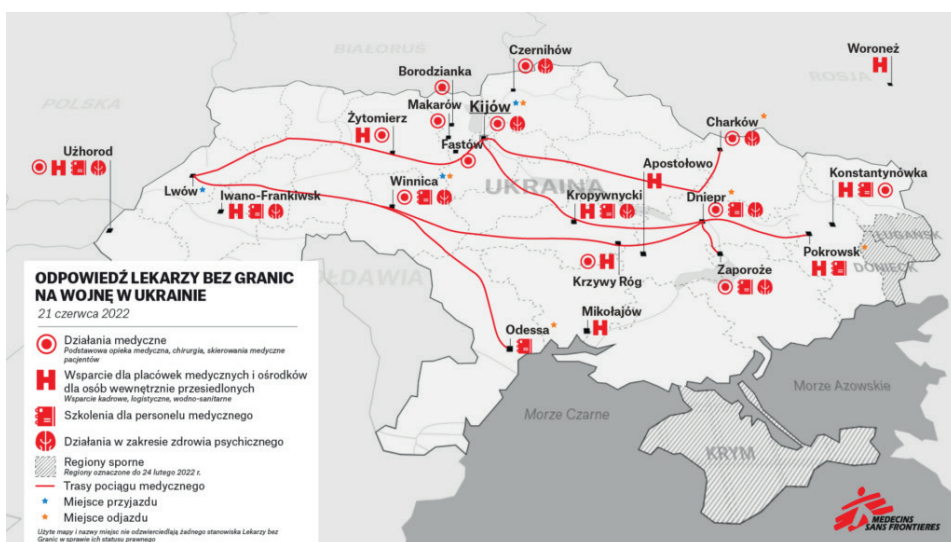
W zakresie pomocy medycznej skierowanej do uchodźców z Ukrainy swoje zadanie wypełniają polska filia międzynarodowej organizacji **Lekarze bez Granic** oraz **Polska Misja Medyczna**. Pierwsza z instytucji, założona na początku lat 70. XX wieku przez lekarzy z Francji, działa wszędzie tam, gdzie niezbędne jest wsparcie opieką medyczną, głównie w regionach zagrożonych wojnami i epidemiami. Podobne cele przyświecają Polskiej Misji Medycznej, która powstała w 1999 roku i była bezpośrednią odpowiedzią na kryzys uchodźczy związany z konfliktem zbrojnym w Kosowie.

W ramach pomocy Ukrainie Lekarze bez Granic prowadzą działania m.in. w Kijowie, Lwowie, Winnicy, Żytomierzu, Dnieprze, Charkowie, Odessie, Iwano-Frankowsku, Zaporozżu, Białej Cerkwi, Połtawie, Krzywym Rogu, Użhorodzie, Pokrowsku. Mają również zespoły we wszystkich państwach sąsiadujących z Ukrainą. Od momentu rozpoczęcia wojny w Ukrainie organizacja dostarczyła potrzebującym 800 ton zaopatrzenia medycznego i ewakuowała kolejną 594 osoby ze wschodu Ukrainy do szpitali we Lwowie (stan na dzień 8 czerwca 2022). W ramach obecnej akcji w Ukrainie z narażeniem życia pracuje 610 osób, w tym 470 z Ukrainy. Działania te prezentuje mapa 2.

Z kolei pierwszy transport Polskiej Misji Medycznej wyruszył na Ukrainę już w dniu 27 lutego 2022 roku. Zawierał on wszystko, co było potrzebne do natychmiastowego opatrzenia ran i pomocy na SOR-ach, w tym opatrunki, bandaże i gaziki jałowe. Była to natychmiastowa pomoc dla szpitala w Iwano-Frankowsku. Działania organizacji są zatem podejmowanie błyskawicznie, a pomoc niesiona jest wszędzie tam, gdzie zgłaszane jest na nią zapotrzebowanie.

Zakres pomocy dla uchodźców w świetle specustawy

W odpowiedzi na trudną sytuację uchodźców z Ukrainy również polski rząd podjął niezbędne kroki w celu dostarczenia szybkiej pomocy osobom potrzebującym. W dniu 7 marca 2022 roku na posiedzeniu Rady Ministrów przyjęto specjalną ustawę o udzielaniu pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022 poz. 583), która została opracowana w trybie pilnym pod kierunkiem ministra spraw wewnętrznych i administracji Mariusza Kamińskiego.

Mapa 2. Działania Lekarzy bez Granic podejmowane podczas wojny w Ukrainie

Źródło: Liu, 2022.

Większość przepisów tej ustawy, a dotyczących m.in. legalizacji pobytu, wykonywania pracy oraz dostępu do świadczeń, weszło w życie z datą wsteczną, tj. 24 lutego 2022 roku. Na mocy nowelizacji przepisami ustawy zostały objęte również osoby, które wjechały do Polski z Ukrainy przez inne państwa. Osoby te są objęte przepisami ustawy nawet, jeżeli wyjechały z Ukrainy przed 24 lutego, o ile przybyły do Polski po tej dacie (Gąsiorowska, 2022).

Dzięki zapisom wyżej wymienionej ustawy rząd w Polsce umożliwił zaspokojenie podstawowych i najpilniejszych potrzeb uchodźców z Ukrainy. Przybyśsze mogli korzystać z bezpłatnej komunikacji miejskiej na terenie całej Polski, z opieki szkolnej i przedszkolnej, a także kontynuować bezpłatną naukę na uczelniach

wyższych, otrzymywać bezpłatne świadczenia medyczne. Nadanie numeru PESEL umożliwiło również podjęcie zatrudnienia u pracodawców lub rozpoczęcie prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Uchodźcy otrzymali także prawo do ubiegania się o dostęp do pakietów świadczeń socjalnych na niepełnoletnie dzieci, np. program dobry start 300+ (dopłata do przyborów szkolnych na rozpoczęcie roku szkolnego) czy program 500+ (dopłata do bieżących potrzeb dziecka). Z kolei osoby prywatne, które przyjeły pod swój dach uchodźców, mogły liczyć na dopłaty z tego tytułu w wysokości 40 zł za jedną osobę początkowo przez okres 60, a później 120 dni. Zakres przyznanych uchodźcom uprawnień przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Zakres pomocy dla uchodźców z Ukrainy w świetle specustawy

Rodzaj uprawnienia	Zakres
Legalizacja pobytu	Nadanie numeru PESEL i automatyczna zgoda na pobyt czasowy w Polsce do 18 miesięcy
Podjęcie pracy	Prawo do podejmowania pracy bez zezwolenia, w tym szczególne regulacje zatrudnienia lekarzy, pielęgniarek, położnych, pedagogów, opiekunów dziecięcych, psychologów, nauczycieli, pomocy nauczyciela, ustalenie (w drodze rozporządzenia) proporcji zatrudniania w danym podmiocie obywateli z Ukrainy i z Polski, możliwość zatrudnienia socjalnego, prawo do rejestrowania się jako osoba bezrobotna i poszukująca pracy
Świadczenia pieniężne i niepieniężne	Jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł, świadczenia rodzinne, świadczenia na zasadach i w trybie ustawy o pomocy społecznej bez przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, świadczenia pomocy materialnej na zasadach określonych w ustawie o systemie oświaty, pomoc psychologiczna, całodzienne wyżywienie, środki czystości i higieny osobistej, lekarstwa, schronienie, transport do miejsc zakwaterowania lub miejsc świadczenia opieki medycznej, bezpłatne środki transportu publicznego oraz transportu osób niepełnosprawnych
Kształcenie, wychowanie, opieka nad dziećmi i uczniami	Prawo do korzystania z placówek opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, ustanowienie opiekuna tymczasowego dla małoletnich obywateli Ukrainy bez opieki osoby dorosłej, prawo do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka dla obywateli z Ukrainy
Uprawnienia obywateli polskich przyjmujących uchodźców	Obywatele Polski przyjmujący uchodźców we własnym domu mogą otrzymać 40 zł na osobę przez okres 120 dni
Uprawnienia obywateli ukraińskich będącymi studentami, pracownikami naukowymi, nauczycielami akademickimi	Zwolnienie z opłat za usługi edukacyjne na studiach niestacjonarnych albo studiach w języku obcym dla studentów, którzy opłacili II semestr studiów w Ukrainie, uregulowanie zasad ubiegania się o stypendia socjalne dla studentów z Ukrainy, określenie zasad zatrudniania pracowników naukowych z Ukrainy w polskich uczelniach i placówkach naukowych

cd. tab. 2

Podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej przez obywateli Ukrainy przebywających legalnie na terytorium RP	Uchodźcy z Ukrainy posiadający PESEL mogą podejmować i wykonywać działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na takich samych zasadach jak obywatele polscy
Opieka medyczna	Uprawnienie do opieki medycznej udzielanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obejmującej świadczenia opieki zdrowotnej na zasadach i w zakresie, w jakim osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym przysługuje prawo do świadczeń na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1285 z późn. zm.), z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacji uzdrowiskowej, a także podania produktów leczniczych wydawanych świadczeniobiorcom w ramach programów polityki zdrowotnej ministra właściwego do spraw zdrowia
Inne uprawnienia dla uchodźców	Nieodpłatne wykonanie fotografii do dokumentu legalizującego pobyt
Regulacje dotyczące finansowania, dotacji celowych, rekompensaty za pracę ponadwymiarową w związku z kryzysem uchodźczym	Utworzenie Funduszu Pomocy, określenie obszarów finansowania wydatków samorządów na pomoc uchodźcom z dotacji celowych z budżetu państwa, zasad korzystania przez uchodźców z PFRON-u, Funduszu Solidarnościowego, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Rekompensata za godziny ponadwymiarowe dla pracowników Służby Granicznej, PSP, Służb Celno-Skarbowych, Służby Ochrony Państwa, Agencji bezpieczeństwa Wewnętrzznego

Źródło: Firlit-Fesnak, 2022, s. 17.

Uprawnienia te dały uchodźcom możliwość uzyskania względnej samodzielności ekonomicznej, a także poczucie bezpieczeństwa (dach nad głową, schronienie, żywność, edukacja dzieci, zatrudnienie) na najbliższe miesiące pobytu w Polsce. Z kolei mężczyznom, którzy musieli pozostać na froncie i bronić swojego dobytku oraz Ojczyzny – siłę do walki z okupantem.

To olbrzymie i nieplanowane wyzwanie, z jakim zmierzył się rząd Polski, samorządy, ale także zwykli obywatele, pokazało, że Polacy potrafili zmobilizować się w obliczu tak wielkiej tragedii narodu ukraińskiego i wywiązać się z tego zadania wzorowo. Trudno prognozować o wyniku tej wojny, jest na to jeszcze zbyt wcześnie. Pozostaje jednak nadzieja, że nadejdzie w końcu ten dzień, kiedy uchodźcy będą mogli bezpiecznie powrócić do swojego kraju i rozpocząć prace przy odbudowie zniszczeń.

Konkluzje

Niewątpliwie Polska mierzy się obecnie z największym kryzysem uchodźczym od czasów II wojny światowej, który stanowi olbrzymie wyzwanie najbliższych kilkadziesiąt lat w tak ważnych sferach, jakimi są rynek pracy, mieszkalnictwo, edukacja, ochrona zdrowia, kultura czy bezpieczeństwo. Napływ uchodźców w tak dużej liczbie sprawił, że Polska zmieniła swój status z państwa emigracji na państwo imigracji. Transformacja ta dokonuje się najszybciej w nowożytnej historii Starego Kontynentu. Niezależnie od wyników wojny Polska bez wątpienia stanie się państwem dwunarodowym, z przewagą liczebną Polaków, ale także z coraz większym udziałem obywateli narodowości ukraińskiej. Na naszych oczach Polska przekształca się w państwo, w którym społeczeństwo będzie bardziej zróżnicowane niż dotychczas.

Uniknięcie konfliktów społecznych oraz zapaści sektora usług publicznych wymaga przygotowania jednolitych i spójnych procedur zarządzania polityką publiczną na wszystkich możliwych szczeblach: rządu, samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych oraz oddolnych inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego. Tylko podejmowanie działań skoordynowanych na tych wszystkich płaszczyznach pozwoli skutecznie zmierzyć się z trudnymi wyzwaniami, ale i szansami, jakie stoją zarówno przed Polską, jak i Ukrainą.

Bibliografia

- Caritas Polska (2022a, 21 marca). <https://caritas.pl/blog/2022/03/21/caritas-zebrala-83-mln-zl-na-pomoc-dla-ukrainy/>
- Caritas Polska (2022b, 15 czerwca). <https://caritas.pl/blog/2022/06/15/miedzynarodowa-odpowiedz-caritas-na-wojne-w-ukrainie/>
- Celewicz, M., Kłoczowski, J., & Pietraś, M. (2006). *Konflikt niskiej intensywności w Naddniestrzu*, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej.
- Centrum Informacji o pomocy ofiarom wojny. (2022, 26 sierpnia). <https://www.pah.org.pl/centrum-info-ua/>
- Chocha, B., & Kaczmarek, J. (1980). *Wojna i doktryna wojenna: wybrane problemy*. Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej.
- von Clausewitz, C., (2010). *O wojnie* (A. Cichowicz, L. Kuc, tłum.). Bellona.
- Firlit-Fesnak, G. (2022). Działania administracji publicznej wobec uchodźców wojennych z Ukrainy w Polsce – pierwszy miesiąc budowania systemu pomocy. W: G. Firlit-Fesnak, E. Jaroszewska, Ł. Łotocki, J. Łukaszewska-Bezulska, M. Ołdak, P. Zawadzki, C. Żołędowski, T. Żukowski (red.), *Inwazja Rosji na Ukrainę. Społeczeństwo i polityka wobec kryzysu uchodźczego w pierwszym miesiącu wojny* (s. 10–22). Uniwersytet Warszawski.

- Gąsiorowska, A. (2022, 1 kwietnia). *Specustawa o pomocy Ukrainie: zasady zatrudniania obywateli Ukrainy*. Portal organizacji pozarządowych. <https://publicystyka.ngo.pl/specustawa-o-pomocy-ukrainie-zasady-zatrudniania-obywateli-ukrainy>
- Huzarski, M. (2008). *Konflikty współczesnego świata. Wielkie tematy*. Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Huzarski, M. (2010). O polemologii, *Bellona*, 2, 50–55.
- Jakubowski, A. (2016). *Społeczno-gospodarcze skutki współczesnych konfliktów zbrojnych*. W: E. Maj, K. Mazurek, W. Sokół, A. Szwed-Walczak (red.), *Bezpieczeństwo Europy – bezpieczeństwo Polski* (s. 71–89). T. 1. Wydawnictwo UMCS.
- Karmasin, M., Melischek, G., Seethaler, J., & Wöhlert, R. (2013). Perspectives on the changing role of the mass media in hostile conflicts. W: J. Seethaler, M. Karmasin, G. Melischek (red.), *Selling war: the role of the mass media in hostile conflicts from World War I to the „war on terror”*. Intellect Books.
- Liu, J. (2022). *Wojna w Ukrainie: działania Lekarzy bez Granic*, Lekarze Bez Granic. <https://lekarze-bez-granic.pl/ukraina/>
- Mortensen, M. (2013). War. W: P. Simonson, J. Peck, R. Craig, J. Jackson, Jr. (red.), *The Handbook of Communication History*. Routledge.
- Olszewska-Łabędź, B. (2018). Kwestia pobytu uchodźców na terytorium Polski w kontekście ochrony bezpieczeństwa publicznego. W: H. Chałupczak, M. Lesińska, E. Pogorzała, T. Browarek (red.), *Polityka migracyjna w obliczu współczesnych wyzwań. Teoria i praktyka* (s. 369–383). Wydawnictwo UMCS.
- Olszewska-Łabędź, B. (2020). Wpływ kryzysu migracyjnego na zmiany demograficzne i rynek pracy Europy. W: K. Cebul, R. Zenderowski (red.), *Państwa Europy Środkowej i Bałkanów wobec kryzysu migracyjnego* (s. 141–151). Wydawnictwo CeDeWu.
- Romanowski, W. (2019, 8 czerwca). *Putinowi nie udało się pokonać Ukrainy*. Polityka. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1795228,1,putinowi-nie-udalo-sie-pokonac-ukrainy.read>
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa Dz.U. 2022 poz. 583 (2022) (Polska).
- Wach, D. (2022). Agresja rosyjska na Ukrainę i migracja przymusowa: rola Polski w pierwszych dniach kryzysu. *Centre of Migration Research, Newsletter*, 3(37), marzec. <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/03/Spotlight-Wydanie-Specjalne-2022.pdf>
- Żołądowski, C. (2022). Nowi uchodźcy w Europie. Przemieszczenia zewnętrzne z Ukrainy między 24.02. i 24.03.2022 r. W: G. Firlit-Fesnak, E. Jaroszevska, Ł. Łotocki, J. Łukaszewska-Bezulska, M. Ołdak, P. Zawadzki, C. Żołądowski, T. Żukowski (red.), *Inwazja Rosji na Ukrainę. Społeczeństwo i polityka wobec kryzysu uchodźczego w pierwszym miesiącu wojny* (s. 4–9). Uniwersytet Warszawski.